

کنفرانس عمران، معماری و شهرسازی کشورهای جهان اسلام
ایران - تبریز (پایتخت گردشگری کشورهای اسلامی ۲۰۱۸)

مروری بر روند تکامل باغ تخت های ایران

فرزاد ابراهیم نیا^{۱*}، مریم نوروزی^۲، مجتبی انصاری^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری منظر دانشگاه تربیت مدرس Maryam.norouzi@modares.ac.ir

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری منظر دانشگاه تربیت مدرس Farzad.ebrahimnia@modares.ac.ir

۳- دانشیار گروه معماری و منظر دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس Ansari_m@modares.ac.ir

چکیده

باغ تخت گونه ای معروف از باغهای ایرانی را تشکیل می دهد که بر اساس توپوگرافی شکل می گیرد و شیب تند زمین عامل اساسی برای احداث این گونه باغ فراهم می سازد. باغ تخت معمولاً با هفت سکو طراحی می شده است و ناظر را بالا و پایین دعوت می کند و در زاویه های مختلف برای بیننده چشم اندازی را عرضه می کرد. باغ تخت از زیبا ترین انواع باغ های ایرانی به شمار می رود که از مهم ترین آن ها باغ تخت شیراز، باغ قصر قجر تهران و باغ شاهزاده ماهان و باغ شاهگلی تبریز است که به تاریخ و بررسی شکل گیری این باغ ها می پردازیم، چرا که شاید ریشه یابی و اهمیت به تاریخ باغ ها بتواند یادآور هنر معماری منظر اجداد ما و سرمشق قرار دادن آن ها در طراحی های معاصر شود. روش تحقیق این مقاله به روش کتابخانه ای و از نوع تحلیل توصیفی و بررسی نمونه ها انجام شده است.

واژه های کلیدی: باغ ایرانی، باغ تخت، منظر باغ، تاریخ باغسازی

مقدمه

معمولاً وجود آب جاری در زمین های مرتفع شیبدار بعید به نظر می رسد مگر آنکه از خطوط هم تراز زمین از فواصل دور آبرسانی به باغ ممکن باشد. از ویژگی های این گونه باغ که به صورت پله ای ساخته می شود وجود آبشارهای زیبا در محور اصلی آن است. کوشک در نقطه مرتفع باغ تخت قرار می گیرد از نظر منظری دارای دیدی بسیار جاذب است و نوعی احساس متعالی در انسان برمی انگیزد. این احساس همان احساسی است که از قدیم در ساخت معابد بین النهرین و اهرام مصر مورد توجه انسان بوده است. شاید باغ های معلق بابل که «بخت النصر دوم» پادشاه بابل، همسر ایرانی اش -دخترهوهوخستره پادشاه ماد- ساخت تقلید از نوعی باغ تخت ایرانی بوده است. ولی ظاهراً اولین باغ تخت که بر اساس اصول باغ ایرانی ساخته شد باغ تخت شیراز (تصویر ۱) است که توسط اتابک قراچه در سال ۴۸۰ ه.ق بر تپه ای در شمال شیراز ساخته است که عمارتی در بالای آن بوده و تخت قراچه نام داشته است. تیمور در هنگام فتح شیراز در این باغ اقامت گزیده و بعداً در سمرقند به تقلید از آن باغی تخت به همان نام در نزدیکی کش ساخته است. در دوره صفوی نیز در غرب چهار باغ پایین، باغ تخت که چهل جریب وسعت داشته با دو عمارت ساخته